

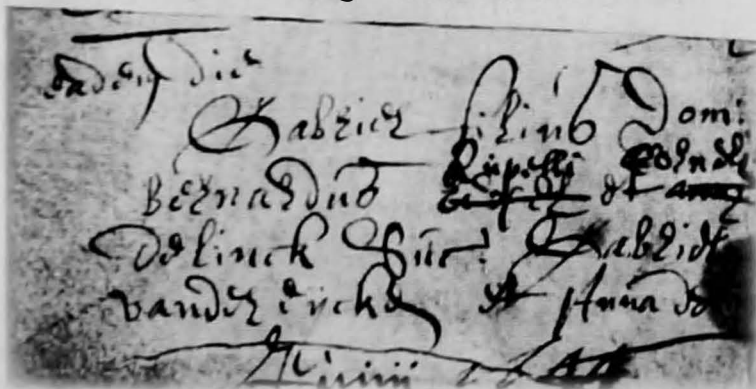
In de voetsporen van Gabriël Grupello

(Geraardsbergen 1644-Kerkrade 1730)

Yvan VANDER HAEGEN

Gabriel Grupello (of de Grupello) ziet het levenslicht te Geraardsbergen op 22 mei 1644. Zijn vader Bernardo Grupello, is afkomstig uit Milaan en dient als kapitein van de ruitery in het leger van de Spaanse Nederlanden. Bernardo Grupello huwt te Geraardsbergen op 27 januari 1620 met Cornelia de Linck-Van der Straeten. Het jonge gezin vestigt zich in de Penitentenstraat, rechtover het klooster van de zusters Penitenten (na de overgang van de Grauwzusters tot Penitenten-Recolectinnen, vestigen de zusters zich rond 1656 in de Penitentenstraat). Gabriel wordt er geboren op 22 mei 1644 en op 28 mei 1644 gedoopt in de Sint-Bartholomeuskerk.

*K. Brabantse Gent
vande S.ing. geraardsbergen reg. 2.
28 Mei 1644.*

Detail uit het doopregister van Grupello

De ganse tweede helft van de 17e eeuw wordt de streek rond Geraardsbergen voortdurend bedreigd door binnenuitvallende legers van de Franse Koning, die een groot deel van de Zuidelijke Nederlanden wil inpalmen, zodat zijn jeugd jaren verlopen in een woelige tijd. De jonge Gabriel volgt (waarschijnlijk) de Latijnse School in de Sint-Adriaansabdij. Hij heeft aandacht en talent voor kunst, vooral voor beeldhouwkunst. Om dit talent te ontwikkelen stuurt zijn oudoom, Johannes Van der Straeten hem in 1658 naar Antwerpen om zich in te schrijven in de Sint-Lucasgilde als leerling bij de beeldhouwer Artus

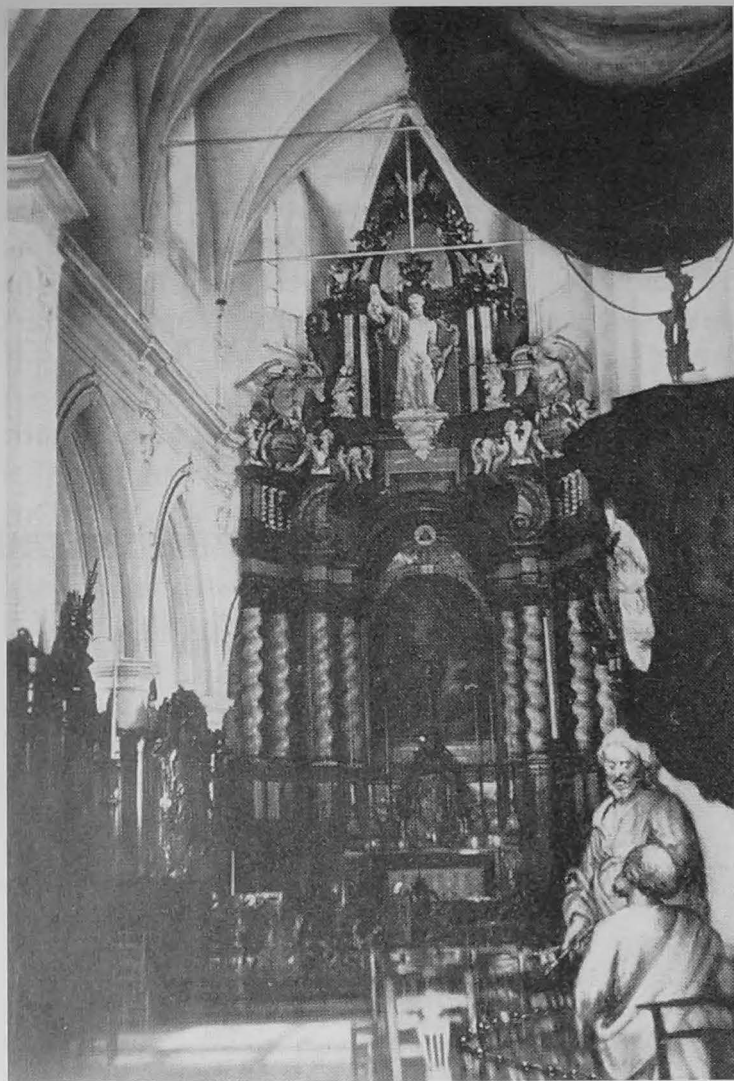

Grupello gegraveerd door R. Collins te Brussel in 1683 uit Sandrarts Akademie

Quellinus (1609-1668).

Na de dood van zijn leermeester in 1668, trekt Gabriel naar Parijs. Hij blijft er tot 1670 en leert er de kunst van het brons gieten. In 1674 wordt hij in Brussel aangenomen als 'Meester in de gilde der vier gekroonden'. Hij wordt hofbeeldhouwer van Karel II in Brussel. Hij krijgt dan ook veel opdrachten, vooral van de familie Thurn en Taxis.

Ook vanuit zijn geboortestad krijgt Gabriel Grupello verschillende opdrachten, vooral voor de Sint-Adriaansabdij en voor de Sint-Bartholomeuskerk. Zo maakt hij tussen 1660 en 1663 voor het hoogaltaar van de Sint-Bartholomeuskerk een 2,75 meter groot Bartholomeusbeeld. Toen in 1880 dit barokaltaar opgeruimd werd en de kerk een neo-gotische face-

lift kreeg, is het beeld overgebracht naar de hal van het stadhuis. De twee levensgrote engelen met bazuin die het Bartholomeusbeeld flankeerden, zijn nu te bewonderen op het hoogaltaar van de Karmelietenkerk.

De erfgenamen van de aartsbisschop van Mechelen, Alphonse de Berghes (aartsbisschop van 1669 tot 1689) bieden, op uitdrukkelijke vraag van de aartsbisschop in zijn testament, in 1691 Gabriel een contract aan voor het maken van een grafmonument in de Sint-Romboutskathedraal van Mechelen. Volgens het dagboek van de steenhouwer Van Brussegem, zou Grupello tussen 1691 en 1693 aan het 7 meter hoge mausoleum gewerkt hebben. Wegens zijn vertrek naar Düsseldorf in 1695, wordt aan de beeldhouwer Marc de Vos (1650-1717) gevraagd om het mausoleum verder af te werken. Marc de Vos zet dan ook zijn naam onder dit kunstwerk.

Grupello wordt in Düsseldorf benoemd tot "Opperbeltsnyder van Syne Majesteit" aan het hof van de keurvorst Johan Willem von der Pfalz en zijn

Linksboven: het barokaltaar met het beeld van Sint-Bartel vóór 1880. Linksonder: hetzelfde beeld dat nu in het stadhuis staat.

Rechtsonder: afbeelding van het mausoleum in Mechelen.

Zelfportret van Grupello

echtgenote Anna Maria di Medici. Hij voelt er zich onmiddellijk thuis en er gaat dan ook een grote scheppingsdrang van hem uit.

De keurvorst van Düsseldorf, dat in die tijd ongeveer een 8500 inwoners telt, wil van zijn residentie een klein Versailles maken. Hij biedt Gabriel hiervoor de ene opdracht na de andere aan. De vorsten tonen zich zeer mild tegenover de kunstenaar en schenken hem in 1707 een groot huis.

Tussen 1703 en 1711 maakt Grupello een levensgroot ruitersstandbeeld van de keurvorst van Düsseldorf. Dit beeld siert nog steeds het marktplein van de stad Düsseldorf.

In de periode 1709-1716 geeft de keurvorst de opdracht voor de zogenaamde Statua, een monumentale piramide van 12 meter hoog, bestemd als fontein voor de tuinen van de residentie van de keurvorst. Deze allegorie moest de deugden van de vorsten uitstralen. De Statua bestaat uit 3 grote op elkaar passende delen met op de hoeken 4 levensgrote beelden: Fortunia, Prudentia, Temperantia, en Justitia, en daartussen allegorische figuren. Deze allegorische figuren bestaan uit dieren en riviergoden: de Rijn, de Moezel en de Donau die zich in een barokke massa naar boven bewegen. Aan de oostzijde vecht Hercules tegen

Ruitersstandbeeld van de keurvorst van Düsseldorf

een veelkoppige Hydra. Op de top van de piramide nemen drie figuren, Veritas, Chromos en Fama plaats en helemaal bovenaan de spits troont de godin van de waarheid.

In 1716 sterft Gabriel's weldoener en beschermheer, keurvorst Johan Wilhelm von der Pfalz. Hij wordt opgevolgd door zijn broer Karel Philip von der Pfalz die niet zo kunstminnend was als zijn broer Johan Wilhelm. Hij verhuist zijn residentie van Düsseldorf naar Mannheim. Veel van de kunstwerken die Grupello voor de keurvorst maakte, verhuizen van Düsseldorf naar Karelruhe, Swetzingen en Mannheim. De Statua verhuist in 1738 per schip over de Rijn van Düsseldorf naar Mannheim en wordt vanaf 1743 opgesteld op het paradeplein in het centrum van de stad. In de 19e eeuw wordt de piramide op een waterbekken geplaatst en worden er nog 4 beelden aan toegevoegd, het werk van de Duitse beeldhouwer Johannes Hoffart. Tijdens bombardementen op de stad Mannheim in de Tweede Wereldoorlog, wordt de piramide zwaar beschadigd. Dit groots kunstwerk van de Geraardsbergse meester wordt echter in 1990 grondig gerestaureerd en prijkt nu op het paradeplein van Mannheim.

Grupello treedt op 29 augustus 1698, op de leeftijd

De statua vóór de restauratie

van 54 jaar, in het huwelijk met de dochter van de hofadvocaat Gaspar Dautzenberg. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen overgebleven van wie er drie in het klooster traden. De vierde dochter huwde met Peter Gaspard Poyck, heer van Erenstein (Nederlands Limburg onder de gemeente Kerkrade).

Getroffen door de dood van zijn beschermheer in 1716, overweegt Grupello terug naar Brussel te keren. Ziekte belet dit echter en Gabriel trekt zich terug bij zijn gehuwde dochter Aldegonde op kasteel Ehrenstein, waar hij zijn laatste levensjaren doorbrengt. Hij overlijdt er op 20 juni 1730, 86 jaar oud. Zijn stoffelijk overschot wordt bijgezet in het familiegraf van de heren van Ehrenstein in de toenmalige Sint-Lambertuskerk in Kerkrade.

Gabriel Grupello vertegenwoordigde de laatbarok en werd vergeleken met zijn tijdgenoot Bernini.

Recente foto van de statua

Van de meester is ons een totaal oeuvre van 189 werken bekend.

Het is nu 276 jaar geleden, op 20 juni 1730, dat de grote Geraardsbergse meester overleed.

Het leven en werk van Grupello zijn via zijn briljante artistieke carrière onlosmakelijk verbonden met zijn geboortestad Geraardsbergen.

Daarom willen we deze unieke kunstenaar dan ook eren en gedenken voor het prachtige oeuvre dat hij ons naliet.

En zoals dr. Juliana Gabriëls zo typerend schrijft, "door het buitenland geprezen, in eigen land zelf niet miskend, maar vergeten... dit was hun lot."

Bronnen :

G. VAN DEN BERGHE, *Gabriel Grupello*, 1958.

U. KULTERMAN, *Gabriel Grupello*, 1968.

Koninklijke Kring voor Oudheidkunde van Mechelen 1994.